

Pavel Oliva—Věra Olivová: Spartakus. Praha 1960. Stran 220. Cena brož. 11,10 Kčs.

V červnu roku 1960 probíhala v Praze druhá celostátní spartakiáda a při této příležitosti vydalo Sportovní a turistické nakladatelství publikaci, jejíž obsah se týká z plné poloviny starověku (str. 9—113) a jejímž posláním je seznámit čtenáře i s tím, co víme o hrdinném vůdci největšího povstání otroků (str. 77—113), i s tím, jak žila v dějinách spartakovská tradice (str. 115—208).

Svěží formou, ale přitom přísně vědeckým postupem, tj. i s poznámkami (str. 211—215), je v této knižce podán výstižný přehled vývoje nejmocnějšího otrokářského státu ve starověku, římské říše, vylíčen život i pracovní podmínky tehdejších otroků a popsána historie jejich bojů za svobodu. Ty s největší prudkostí vypukly nejdříve dvakrát na Sicílii a poté v samé Itálii, když se v čelo povstání postavil prozíravý a statečný Spartakus. Jeho jméno nahánělo dlouho otrokářům hrůzu a vzpomínka na něj nezanikla se starověkem, naopak znovu a v mocné síle ožila v třídním boji novodobého proletariátu proti kapitalismu a teprve v marxistické literatuře se jí dostalo spravedlivého ocenění. A tak nás tento spis nejen seznamuje s neprudšími výbuchy odporu ke starověkým otrokářským vykořisťovatelům, nýbrž i s bojem německých proletářů v čele s Karlem Liebknechtem a Rosou Luxemburgovou, a podává také — v rámci politických dějin v dvacátých letech tohoto století — výklad o vzniku Federace dělnických tělocvičných jednot u nás a o tom, jak a proč dospěl Jiří Chaloupecký k návrhu, aby byly největší tělocvičné slavnosti dělnických jednot nazvány Spartakovým jménem. Spartakus totiž první usiloval o sjednocení otroků proti římským otrokářům bez ohledu na národnostní rozdíly, a je nejlepším výrazem proletářského internacionalismu, že k nám po první světové válce donesl novodobou spartakovskou tradici ohlas boje německých komunistů a že se naše spartakovská idea spjatá s proletářskou tělovýchovou stala přes tělovýchovu sovětskou symbolem revoluční tělovýchovy celého světa.

Spartakův odkaz inspiroval nejen historiky a politiky, ale i mnoho umělců, o čemž podává svědectví chronologický seznam prací o něm (str. 209 n.). Ale tento seznam by mohl sám o sobě podat obraz neúplný, ba zkreslený. Proto plným právem pojednali autoři ve zvláštní kapitole (str. 197—208) o tom, jak kdo Spartaka hodnotil a jaké politické pohnutky ho k tomu vedly. Dočítáme se tu zajímavé údaje, z nichž jen dva drobné detaily je třeba opravit: Antonín Kolář byl profesorem bratislavské, a nikoli brněnské university (str. 203), a jestliže potlačení Spartakova povstání někoho z římských politiků znepřátelilo, byl to Pompeius a Crassus, a nikoli Marius a Sulla (str. 202).

V české literatuře jsme doposud neměli původní vědecké zpracování dávných bojů římských otroků za svobodu ani vylíčen spartakovské tradice v nové době. Teprve knížka manželů Olivových tento dluh splácí, a je to dílo zdařilé, jež přináší užitek i našim historikům svou věcností a marxistickým zpracováním pramenů, i nejširší veřejnosti svou srozumitelností a poutavostí.

Josef Češka

P. Cornelii Taciti libri qui supersunt. Edidit *Erich Koestermann*. Tom. I: Ab excessu Div-Augusti. Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri 1960. Stran XL + 451.

Nové vydání Tacitových Annalů připravil zkušený E. Koestermann tentokrát už jen pod svým jménem. Avšak nejde o dílo zcela nové, nýbrž jen o další zdokonalené vydání z r. 1952, jehož titulní stránka ještě připomínala starou práci Halmovu a Andresenovu. Podstatněji — o 5 stránek — je tu rozšířena pouze předmluva, kdežto kritický aparát mohl být nepřilíh mnoho obohacen o nové odkazy na odbornou literaturu. Ale i to je v ediční práci cenný přínos.

Tom. II, fasc. I: *Historiarum libri*. Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri 1961. Stran XIX + 274. Také Tacitovým Historiím se již dostalo od Koestermanna nového kritického vydání. Je

v něm nová předmluva s výkladem o hlavních rukopisech a o jejich hodnotě, a nově zpracován je i kritický aparát, ve kterém se upozorňuje především na varianty v rukopisu Medicejském II a Leidenském. Proti edicím dřívějším je tedy toto nové vydání, které u Teubnera vyšlo, značně změněné.

Josef Češka

J. Van Ooteghem: Lucius Licinius Lucullus. Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de Namur, fascicule 23. Namur 1959. Stran 235 + 12 tabulek na křídovém papíře + 1 mapka.

Autor se, jak se zdá, specializoval na životopisy významných politických veličin z konce římské republiky, neboť r. 1954 vyšla jeho obdobná práce o Pompeiovi (Pompée le Grand bâtisseur d'Empire). Není třeba zde zvláště připomínat, že jsou životopisná díla doposud u některých čtenářů velmi oblíbená, ale historikové by se dnes už neměli uspokojovat líčením pouze toho, co o tom kterém „tvůrci dějin“ víme a jak ho hodnotíme, neboť žádná silná osobnost sama o sobě dějiny nikdy netvořila. Tu zásadu ostatně vytyčili i přední historikové-nemarksisté, jak o tom svědčí např. úvod k Belochovým Griechische Geschichte.

Van Ooteghem si však vzal za vzor spíše pracovní metodu Drumannovu, jehož Geschichte Roms připravil v prvých třech desetiletích tohoto století k druhému vydání P. Groebe, a jal se ve své nové knize popisovat Lucullův život v chronologickém pořádku tak, jak ho líčí v podstatě i Plutarchos. Jeho údaje ovšem mnohonásobně rozšířil a kriticky zpřesnil, takže výsledkem jeho pilné práce je dílo pro odborníky užitečné a pro neoborníky zajímavé, ale všechny požadavky, které se na ně dnes v historické vědě kladou, nesplňuje. Jeho jádrem jsou římské politické dějiny, především v roce 74 př. n. l., kdy byl Lucullus konsulem (str. 45—83), a pak zejména římské války v Malé a Přední Asii v letech 73—66 (str. 84—165), ale všechno jako by se točilo jen kolem Luculla. Jeho činnost vkládá sice autor do širšího rámce tehdejších politických dějin a vcelku ji ani nijak nepřeceňuje, ale to, že podává politické dějiny izolovaně, bez zření k tehdejšímu poměru hospodářskému a sociálnímu, je největší nedostatek jeho práce. Kdyby byl Lucullovu činnost vložil organicky do celkových tehdejších dějin, nabyla by nakonec v jeho výkladu větší životnosti a přesvědčivosti i sama Lucullova osobnost.

K pěkné stránce knihy patří výklad o přepychovém, ale nikoli zvráceném Lucullově životě soukromém (str. 176—199). Autor v něm spatřuje z morálního hlediska jakýsi precedens života Horatiova a Plinia Mladšího.

Josef Češka

C. Suetonii Tranquilli praeter Caesarum libros reliquiae, coll. G. Brugnoli. Pars prior: De grammaticis et rhetoribus. Lipsiae, Teubner 1960. Stran XXXIII + 41.

Nové Brugnoliho vydání Suetoniova spisu nazývaného De grammaticis et rhetoribus má nahradit v edici teubnerských textů starší vydání C. L. Rotha z r. 1907 (to ovšem obsahovalo navíc ještě oddíl „Deperditorum librorum reliquiae“). Je možno říci, že se teprve tímto vydavatelským činem dostává čtenářům do rukou skutečně takové vydání uvedeného spisu, které odpovídá současným vědeckým požadavkům. — V jasně psané Brugnoliho předmluvě je hodno zdůraznění zejména to, že v ní nacházíme stručný rozbor sedmnácti zpráv z 15. stol., týkajících se Poggiho nálezu tzv. Hersfeldského rukopisu, který obsahoval mimo jiné právě dílo De grammaticis et rhetoribus a je pokládán za archetypus vůbec všech rukopisů a edicí tohoto Suetoniova spisu. Pokud jde o samotné kritické vydání textu, je autorův hlavní přínos v tom, že přihlíží již navíc k dvěma rukopisům, které on sám objevil ve vatikánské knihovně; jde o codex Vaticanus Latinus 7190, „miscellanea continens saec. XIV—XVII“ (Brugnoliho označení *T*) a Borgiaeus Latinus 413 z 15. stol. (označení *B*). Pokud mimoto autor v předmluvě nově rozebírá ještě